

ПСИХОГРАМА МАЙБУТНЬОГО ПРАЦІВНИКА БАНКІВСЬКОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ СФЕРИ (АСПЕКТ СТРАХОВОЇ КУЛЬТУРИ)

Наукові праці МАУП, 2009, вип. 1(20), с. 153–156

Розглядається значення, методика складання психограми в аспекті страхової культури. Розроблено особистісні, інтелектуальні, психофізіологічні, фізичні та професійно важливі якості майбутнього працівника банківської та фінансової сфери, які оцінено за ваговими коефіцієнтами за десятибальною шкалою відповідно до опитування респондентів.

Для того щоб сформувати страхову культуру у майбутнього працівника банківської та фінансової сфери, необхідно мати професіографічний профіль фахівця, якого ми готуємо. У нашому випадку це може бути фрагмент страхової культури професіограми сучасного фахівця банківсько-фінансової сфери.

Психограма — перелік вимог, пропонованих до психіки людини в контексті розвитку необхідних професійних здібностей [1].

Психограма є складовою професіограми. Для того щоб зрозуміти значення і мету створення психограми, коротко розглянемо складові професіограми. Можна сказати, що професіограма охоплює всі вимоги до професії (спеціальності) [2; 3]:

- загальні відомості професії (історія її виникнення та розвитку, зміни у зв'язку з розвитком науки і техніки, економічне і соціальне значення, перспективи розвитку та ін.);
- виробнича характеристика професії та її спеціальностей, характеристика процесу праці;
- санітарно-гігієнічні умови праці (режим роботи; медичні протипоказання з визначенням так званої професійної шкідливості, вимоги до здоров'я);
- психограма як характеристика психологічних вимог даної професії, перелік не тільки необхідних (основних) і бажаних (додаткових) психічних особливостей (увага, сприйняття, пам'ять, мислення, емоційно-

вольова сфера, сенсомоторика та ін.), а й психофізіологічних протипоказань; психограма допомагає визначити ті властивості, які розвиваються у процесі навчання, психомоторні властивості і просторово-тимчасова координація трудових дій, при цьому враховується можливість компенсації за рахунок розвитку інших психічних властивостей;

- шляхи придбання професії (перелік обсягу знань, навичок і вмінь, необхідних для успішної професійної праці, характеристика видів і строків професійного навчання, можливості підвищення кваліфікації та професійного росту).

У світлі нашого наукового дослідження “Формування страхової культури у майбутніх працівників банківської та фінансової сфери” нами було проведено аналіз літератури [1–4]. Це дає нам підставу стверджувати, що у професіограмі повинні бути відображені наступні складові [3; 4]:

1. Соціально-економічні особливості професії (рівень освіти, система професійного навчання, кваліфікація, система оплати праці, пільги та ін.).
2. Характер роботи.
3. Санітарно-гігієнічні умови праці (температура навколишнього середовища, вологість, освітлення, рівень шуму, контактність з агресивними середовищами та ін.).
4. Режим праці та відпочинок (тривалість робочого дня, тижня, змінність, тривалість відпустки).

5. Медичні вимоги (протипоказання).

6. Соціально-психологічні вимоги (форма організації праці — індивідуальна, бригадна, переважний вік, стать, особливості взаємин по горизонталі і вертикалі та ін.).

7. Психологічні вимоги (особистісні якості — мотиви, цілі, інтереси, потреби та ін.).

8. Психофізіологічні вимоги (характеристика фізичних якостей, характеристика аналізаторної або почуттєвої сфери — зір, слух, тактильне почуття, почуття запаху і смаку; особливості сприйняття — часу, швидкості; увага — обсяг, перемикання, розподіл, концентрація; пам'ять — образна, логічна, рухова, оперативна; тип пам'яті — зоровий, слуховий; мислення — предметно-діюче або практичне, теоретичне або абстрактне, оперативне; типологічні особливості вищої нервової діяльності — сила, рухливість, динамічність та ін.; особливості системної організації психологічних функцій).

Професія висуває людині специфічні вимоги, тому максимальне відображення специфіки цих вимог необхідно враховувати при складанні професіограми, а саме інформації, необхідної для вихідного прогнозу.

Психограма (аспект страхової культури)

Розмаїтість виконуваних завдань, операційна та емоційна напруженість діяльності, необхідність адаптації до впливу несприятливих фізичних факторів, формування нової, незвичайної, з погляду еволюції людини, функціональної системи ринкового орієнтування вимагають надзвичайну багатосторонність і високий рівень вимог до психіки працівника банківсько-фінансової сфери.

Така багатосторонність зумовлює професійну значущість досить широкого кола психічних якостей і властивостей особистості: професійну спрямованість, вольові якості, практично всі сторони пізнавальних психологічних процесів, активність і наочність процесів уяви та ін. Багато потрібних якостей спеціаліста розвиваються і вдосконалюються у процесі професійної діяльності. Більші можливості в цьому плані мають цілеспрямовані педагогічні методи. Водночас для первісного освоєння страхової культури у майбутнього працівника банківської та фінансової сфери необхідно мати певний рівень розвитку психічних функцій, які можливо сформувані у процесі професійної підготовки.

Відповідно до сучасних уявлень професійної педагогіки успішне виконання професійної

діяльності вимагає гармонічного сполучення особистісних, інтелектуальних, психофізіологічних, фізіологічних і фізичних професійно важливих якостей (ПВЯ)¹.

Особистісні якості — 9,38:

- спрямованість на роботу у банківсько-кредитній сфері 10
- психічна стабільність 10
- риси характеру: цілеспрямованість, воля, наполегливість, сміливість, рішучість 10
- самовладання та витримка 9
- соціальна нормативність (відповідність моральних установок загальноприйнятим нормам поведінки і взаємостосунків з іншими людьми) 9
- здатність до правильної самооцінки 9
- моральні якості: почуття боргу, чесність, порядність, доброзичливість 9
- соціальні якості: комунікативність, товарицькість, тактовність, терпимість 9

Інтелектуальні якості — 9,0:

- вербально-логічні здібності (компонент інтелекту, пов'язаний з відбиттям явищ у зрозумілій формі та використанням логічних закономірностей у своїй практичній діяльності) 10
- лічильно-математичні здібності (компонент інтелекту, пов'язаний з відбиттям явищ у чисельній формі та використанням кількісних закономірностей) 10
- пам'ять (компонент інтелекту, що характеризує особливості оперативної і довгострокової пам'яті) 9
- увага (характеристика обсягу, стабільності, розподілу, переходу) 8
- витривалість до напруженої і тривалої розумової діяльності 9
- розвиненість евристичного, системного та образного типів мислення 8
- темп психічних процесів (швидкість протікання психічних процесів, що забезпечує здатність до роботи у швидкому ритмі за умов визначеного ліміту часу) 9

Психофізіологічні якості — 8,57:

- висока емоційна стабільність 10
- стабільність діяльності в умовах стомлення, що має тенденцію розвитку 8

¹ Вказані тут і далі цифри — оцінка респондентів за ваговими коефіцієнтами за десятибальною шкалою.

• стабільність діяльності в умовах дефіциту часу при значній завантаженості інформацією	9	• уміння самостійно виконувати завдання	9
• здатність переробляти та виділяти необхідну інформацію від додаткової у своїй професійній діяльності	8	• уміння раціонально використовувати робочий час	10
<i>Фізичні якості — 8,33:</i>		• уміння самостійно знаходити завдання для забезпечення повного використання робочого часу	8
• загальний фізичний розвиток	9	<i>Пам'ять — 9,05:</i>	
• розуміння значення фізичної культури для працівника, зайнятого розумовою діяльністю	8	• швидке запам'ятовування зорової інформації	10
• підтримка здорового способу життя (заняття загальною фізично-оздоровчою підготовкою)	8	• швидке запам'ятовування слухової інформації	9
<i>Емоційно-вольова сфера особистості — 8,9:</i>		• запам'ятовування матеріалу, що має внутрішній логічний зв'язок	10
• висока емоційна стабільність	10	• тривалість збереження інформації в пам'яті	10
• наполегливість	9	• точне відтворення матеріалу після короткого зорового пред'явлення	9
• рішучість	9	• точне відтворення матеріалу після короткого слухового пред'явлення	9
• сміливість	7	<i>Мислення — 9,0:</i>	
• самовладання і витримка	10	• формування аналітичного системного мислення	10
• уміння зберігати працездатність в умовах дефіциту часу	10	• уміння оперувати поданнями для передбачення змін обстановки, результатів діяльності	8
• уміння зберігати працездатність в умовах стомлення, що розвивається	9	• уміння створювати правильне подання про реальний процес за одержуваною інформацією	9
• уміння зберігати активність при значній завантаженості інформацією	9	• здатність проаналізувати ситуацію і прийняти рішення на підставі отриманої інформації	9
• цілеспрямованість	8	• здатність оперувати абстрактними поняттями при оцінюванні обстановки та ухваленні рішення	8
• активність	8	• лічильно-математичні здібності	10
• урівноваженість	9	• уміння діяти нешаблонно, швидко приймати рішення в обстановці, що мають тенденції до змін	9
<i>Нормативність — 9,0:</i>		• точність і старанність при розв'язанні фінансово-кредитних операцій	10
• дисциплінованість	10	• витривалість у напруженій розумовій діяльності	8
• ретельність, акуратність у справах, пов'язаних з професійною діяльністю у повсякденній роботі	9	• здатність відновлювати у логічно відповідній послідовності робочі моменти спілкування з клієнтами	9
• почуття відповідальності та віддачі	8	<i>Мова — 8,67:</i>	
<i>Комунікативні якості — 9,11:</i>		• здатність чітко, лаконічно формулювати свою думку	10
• самостійність	10	• розмовна дикція зрозуміла і дохідлива до співрозмовника	8
• уміння брати на себе відповідальність за ухвалені рішення та дії	9	• здатність мовного апарату до інтенсивної та тривалої роботи без зривів	8
• авторитет у колективі	10		
• товариськість	9		
• чуйність	8		
• здатність уникати конфліктів	10		
• гнучкість	8		
• тактовність	10		
• терпимість	8		
<i>Ставлення до себе — 9,67:</i>			
• самоконтроль	10		
• самокритичність	9		
• здатність зауважувати та аналізувати власні помилки	10		
<i>Ставлення до праці — 9,25:</i>			
• працьовитість	10		

Розроблені нами з допомогою анкетування та опитування працівників фінансово-кредитних установ, банків, студентів, випускників за напрямком підготовки “фінанси і кредит” компоненти психограми (страховий аспект майбутнього працівника банківської та фінансової сфери) дають змогу науково підійти до формування професійно важливих якостей, які лежать в основі професійної діяльності спеціаліста-фінансиста. У переліку професійно важливих якостей, розкритому у психограмі, досить чітко проглядається системоутворюючий фактор, що визначає побудову системи професійного навчання працівників банківсько-фінансової сфери. Це дасть змогу сформувати страхову культуру, яка є досить важливою умовою успішного кредитування, стабільного повернення кредитних ресурсів та депозитної діяльності банків з повною гарантією для вкладників, що стимулює розвиток ринкових відносин у державі.

Література

1. Лукашевич Н. П., Сингаевская И. В., Бондарчук Е. И., Психология труда: Учеб. пособие. — 2-е изд., доп. и перераб. — К.: МАУП, 2004. — 112 с.
2. Макаров Р. Н., Жданов И. А., Смирнова Л. Ф. и др. Методы построения профессиограмм и оценки психофизиологической подготовленности оператора: Методические рекомендации. — Кировоград, 1987. — 74 с.
3. Макаров Р. Н., Герасименко Л. В. Теория и практика конструирования целевых моделей операторов особо сложных систем управления: Монография. — М.: Изд. Междунар. акад. проблем человека в авиации и космонавтике, 1997. — 450 с.
4. Рижиков В. С. Професіограма сучасного юриста на прикладі фрагменту “Економічна культура юриста” // Військова освіта. — 2004. — № 2(14). — С. 60–67.

Раскрывается значение и методика составления психограммы в аспекте страховой культуры. Разработаны личностные, интеллектуальные, психофизиологические, физические профессионально важные качества будущего работника банковской и финансовой сферы, которые оценены по результатам опроса с помощью весовых коэффициентов по десятибалльной шкале.

The article deals with the meaning and methods of Psychogram building from the point of view of the insurance culture. The individual, intellectual, psychophysiological, physical, professionally important qualities of a future worker of banking and financial sphere were formulated. These qualities were evaluated according to the ten-point scale correspondingly to the questioning of respondents.

Надійшла 16 січня 2009 р.